

**Azerbaycan Yükseköğretimi Bologna Sürecinde: Sonuçlar ve Sorunlar
(2005-2013)****Gülnaz HACİÖMER MAHMUDOVA*****Makale Bilgisi****ÖZET**

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi
Makalenin Geliş Tarihi: 03.09.2024
Makalenin Kabul Tarihi: 15.01.2025
DOI: 10.54971/synergy.1542809

Küreselleşme sürecinin hız kazandığı modern çağımızda yükseköğretimin prestiji daha da artmış ve beklentiler değişmiştir. Günümüzde yükseköğretimin temel görevlerinden biri de dünyanın herhangi bir yerinde, tüm koşullarda çalışabilecek, yüksek nitelikli, rekabetçi uzmanların yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu gibi uzmanların yetiştirilmesi ise yükseköğretim alanında ortak eğitim alanının yaratılması, farklı ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin birbirine yakınlaştırılması ve uzlaştırılmasını gerektirmektedir. Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerin yanı sıra Azerbaycan'ın da katıldığı Bologna Süreci böyle bir zorunluluktan doğmuştur. Araştırmalar, personel eğitiminde özel öneme sahip olan bu sorunun yeterince incelenmediğini, yükseköğretim kurumlarında kredili sistemin tatbikinin personel eğitimindeki teorik ve pratik sorunların araştırılması alanında önemli boşlukların kaldığını göstermektedir. Bu makalede Azerbaycan yükseköğretim sisteminin dünya eğitim sistemine özellikle de Avrupa yükseköğretim alanına entegrasyonu sürecinde Bologna Süreci'nin yükseköğretim kurumlarında kredili sisteminin tatbikinin personel eğitimindeki rolü açıklanmış, ileri sürülen düşünceler ve elde edilen sonuçlardan yükseköğretim kurumlarının yöneticileri günlük yönetim faaliyetlerinde yararlanabileceklerdir.

Content of this Journal is licensed
Under Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International
(CC BY-NC 4.0)

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Cumhuriyeti, Bologna Süreci, Yükseköğretim, Kredili Sistem, Entegrasyon

**Azerbaijan Higher Education in the Bologna Process: Results and
Problems (2005-2013)****ABSTRACT**

In the modern period, when the process of globalization is getting stronger, the prestige of higher education has increased and the requirements for it have changed. One of the main tasks facing higher education now is to provide training of highly qualified, competitive specialists who can work in any conditions, anywhere in the world. The preparation of such specialists requires the creation of a single educational space in the

* Dr., Araştırma Görevlisi, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Z. M. Bünyadov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Azerbaycan Cumhuriyet Tarihi bölümü, E-posta: gulnaz-78@inbox.ru, ORCID Id: 0009-0006-3770-6703

field of higher education, bringing closer and harmonizing the higher education system of individual countries. The Bologna process, which was joined by the member countries of the Council of Europe, as well as Azerbaijan, was born out of this necessity. It is clear from the research that this problem, which is of exceptional importance in personnel training, has not been sufficiently studied. Sufficient gaps remain in the field of researching the theoretical and practical problems of applying the credit system in personnel training in higher education institutions. The author showed the importance of the Bologna process in the process of integration of the Azerbaijani higher education system into the world education system, especially the European higher education space. In the article, the role of the application of the credit system in higher education institutions in personnel training is explained, with the proposition put forward, the leaders of higher education institutions will be able to use the obtained results in their daily management activities.

Key words: Azerbaijan Republic, the Bologna Process, Higher Education, Credit System, Integration.

1. GİRİŞ

Küreselleşen dünyada ülkelerin gelişmişlik düzeyi, ekonomik kriterlerin yanı sıra eğitim sisteminin durumu ve personel potansiyeli, bunun çağdaş dünya standartlarına göre düzenlenmiş olması ile belirlenmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlığını kazandıktan ve 2001 yılında Avrupa Konseyi'ne üye olduktan sonra yükseköğretim sisteminin gelişim önceliklerini dünyanın yanı sıra Avrupa eğitim alanında yaşanan süreçlere entegre olmakla belirlemeye başladı. Çağdaş dönemde Avrupa ülkeleri eğitim sistemlerinin entegrasyonu ve Avrupa yükseköğretim alanının yaratılması konusu özel önem arz etmektedir. Temel amaçlarından biri Avrupa'da ortak yükseköğretim alanının yaratılması olan Bologna Süreci'ne giden yol, 25 Mayıs 1998 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te, Paris Üniversitesi'nin 800. kuruluş yıldönümü ile ilgili düzenlenmiş konferansta dört Avrupa ülkesinin -İngiltere, İtalya, Almanya ve Fransa- Eğitim Bakanları tarafından "Avrupa Yükseköğretim Sistemi'nin Uyumlu Hale Getirilmesi İçin" Sorbonne Bildirgesi'nin deklare edilmesinden sonra başlamıştır.

1999 yılının Haziran ayında Avrupa'nın 29 ülkesinin Eğitim Bakanları İtalya'nın Bologna şehrinde Avrupa yükseköğretim kurumlarının gelişim eğilimlerini onaylamaya hazır olduklarını bildirdiler ve bu konuda resmi belge imzaladılar. Bu olay, tarihe "Bologna Süreci" olarak geçmiştir. Bologna Süreci katılımcılarının 2001 yılında Portekiz, Almanya, Finlandiya, İsveç, Belçika, İspanya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Letonya, 2002 yılında Belçika, 2003 yılında Avusturya, Almanya gibi ülkelerdeki görüşmelerinde Avrupa'da yükseköğretimin sorunları tartışıldı, tavsiyelerde bulunuldu (Pirmemmedov & Ağamalıyev, 2024: 5-7).

2. YÖNTEM

Makalenin metodolojik temelini bilimsel nesnellik, sorunla ilgili olguların ve bilgilerin tarih bilimi içinde yaygın olarak kullanılan genel araştırma yöntemleriyle incelenmesi oluşturmaktadır. Bunlar öncelikle bilimsel araştırma ve sentez, kaynak materyallerin karşılaştırmalı analizi, kaynaklara ve literatüre eleştirel yaklaşım ile basın materyallerinin içerik analizi yöntemleridir.

3. AZERBAIJAN YÜKSEKÖĞRETİMİ BOLOGNA SÜRECİNDE

Azerbaycan, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra eğitim sisteminin Avrupa'nın öncü ülkelerinin eğitim sistemleri ile entegrasyonu süreci başlamıştır. Bu durum, eğitim sistemine yeni ve daha ilerici yöntemlerin getirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Sovyet eğitim standartlarından uzaklaşmayı hedefleyen bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti, Bologna Süreci'ne

katılmak için 2004 yılından itibaren, birtakım girişimlerde bulunmuş, sonuçta 2005 yılının 19 Mayıs tarihinde Eğitim Bakanı'nın Bologna Bildirgesi'ni imzalamasından sonra bu süreçte resmen katılmıştır (Mahmudov, 2008: 12). Ülkenin yükseköğretim kurumlarının düzeyinin yükseltilmesi, rekabet kabiliyetinin artırılması yönünde köklü değişikliklerin yapılması, altyapısının kurulması, eğitilen uzmanların profesyonellik düzeyinin Avrupa standartlarına ulaştırılması ve yükseköğretim kurumlarının zamanla Bologna Standartları temelinde yapılandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir (Merdanov, 2012: 126). Bologna Bildirgesi'nde bölgede ortak yükseköğretim alanının şekillendirilmesi için birtakım görevler belirlenmiştir. Bu görevler arasında kolay anlaşılan ve karşılaştırılabilen uzmanlık alanlarının, iki aşamalı derece sistemlerinin uygulanması, öğrencinin bilgi düzeyinin ölçülmesi ve eğitim yükünün zorunlu hacminin belirlenmesi için kredilerin tatbiki, diplomalara Avrupa Eki'nin verilmesi, öğrencilerin, öğretmenlerin ve araştırmacıların hareketliliğinin sağlanması, eğitimin kalitesinin yükseltilmesi, yükseköğretim kurumlarının özerkliğinin korunması, üçüncü derecenin-Doktora'nın-yükseköğretim sistemine dahil edilmesi, Avrupa yükseköğretiminin rekabet kabiliyetinin ve çekiciliğinin artırılması, yükseköğretimin sosyal rolünün gerçekleşmesine dönüş ve yaşam boyu eğitim (Mehrabov, 2013: 256-257) temel yerlerden birine sahiptir.

Azerbaycan'ın Bologna Süreci'ne katılmasından sonra Eğitim Bakanlığı'nda uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu oluşturuldu. Çalışma grubu tarafından diğer belgelerin yanı sıra "Azerbaycan Cumhuriyeti Yükseköğretim Sisteminde 2006-2010 Yıllarında Bologna Bildirgesi'nin Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Eylem Planı" hazırlandı (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 84).

Bologna Bildirgesi'ne ve ilgili eylem planına uygun olarak yükseköğretim sisteminde yapılan temel değişikliklerden biri de tüm yönlerde yeni nesil "Devlet Eğitim Standartları'nın hazırlanması oldu. Bologna Bildirgesi'nin hükümlerini uygulamak için 2006 yılında "Lisans Eğitiminin Muhtevası ve Düzeyi ile İlgili Asgari Devlet Taleplerinin Yapısı" (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 311) onaylandı ve ilgili alanlardaki uluslararası deneyime dayanan yeni nesil devlet eğitim standartları geliştirildi ve kabul edildi (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 2). Bu sistem ilk defa ülkemizde 2006-2007 eğitim-öğretim yılının birinci sınıflarına uygulandı.

"Lisans Eğitiminin Muhtevası ve Düzeyi İle İlgili Asgari Devlet Taleplerinin Yapısı"na göre yükseköğretim kurumlarında derslerin sayısı ve saatlerin miktarı azaltıldı, öğrenciler tarafından seçilen derslere ayrılan saatlerin miktarı ise %5'ten %20'ye kadar artırıldı. Bologna Süreci'nin taleplerine uygun olarak teorik haftaların sayısı 133'ten 115'e, dönemlere göre dersler 17-18 haftadan 15'e indirildi, uygulama deneyiminin süresi alanlara bağlı olarak 10 haftadan 18 haftaya çıkarıldı, beşeri bilimlerin sayısı 10'dan 3'e indirildi. Alanlara bağlı uygulama deneyimi 18 hafta olarak belirlendi. Beşeri bilimler bölümünde zorunlu derslerin sayısı 10'dan 3'e indirildi. Burada yalnızca zorunlu dersler olarak Azerbaycan Tarihi, Azerbaycan Dili (eğitimi Rusça olanlar için) ve Yabancı Dil muhafaza edilmiştir.

Sosyal-ekonomik dersler (Felsefe, Politoloji, Sosyoloji, Ekonomi vb.) seçmeli olarak teklif edilmiştir (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 311-314). İlk defa olarak alan ve seçmeli derslerin belirlenmesi yükseköğretim okullarının yetkisine verilmiştir. Bologna Süreci'nin taleplerine uygun olarak Yüksek Lisans eğitiminin muhtevası ve yapısında yenilenmeye gidilmiş, "Yüksek Lisans Eğitiminin Muhtevası ve Düzeyi İle İlgili Asgari Devlet Talepleri"ne dair yeni bir proje hazırlanmıştır (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 2).

Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın entegrasyon, çağdaş tasdik ve akreditasyon sisteminin kurulması alanında ilk yeniliklerden biri dersin benimsenmesi için ayrılan zamanın ve harcanan emeğin ölçü birimi olarak Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) temelinde kredi birimlerinin tatbiki olmuştur (Mehrabov, 2013: 12).

Kredili sistemin uygulanması ilk başta Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda ortak standartların çalışılması ihtiyacından kaynaklanmakta olup, Bologna Süreci'nin birtakım yönlerini sağlamaktadır:

- Öğrencilerin hareketliliğini kolaylaştırır;
- Kolay anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir dereceler sisteminin şekillenmesine yardım eder;
- Okutulan derslerin ve programların birleştirilmesini sağlar;
- Alanların karşılaştırılmasını kolaylaştırır;
- Diplomaların tanınması için reel ortam hazırlar.

Öğrencinin topladığı kredilerin tasdiki, onun her bir ders için 100 puanlık değerlendirme sistemi temelinde aldığı not vasıtasıyla yapılır.

Kredili sistem yüksek öğretimde demokratik ilkelerin yerleşmesi, adalet ve nesnelliği, sonuç itibarıyla eğitimin kalitesinin yükselmesini sağladığından, Bologna Süreci'nde bu ilkelerin özel yeri vardır. Kredili sisteme göre her bir öğrenci bireysel programa sahip olmalı, kendisine derslerin öğrenme sırasını belirleme imkânı verilmeli, öğrencinin öğretmeni seçme hakkı bulunmalı, öğretmenlerin ders yükü öğrencilerin bireysel eğitim programına uygun belirlenmelidir (Merdanov, 2012: 107-108).

Kredinin iki temel fonksiyonunu; a) öğrencilerin hareketliliğinin temini, yani diğer yükseköğretim kurumlarında farklı derslerin alınmasına ortam hazırlanması ve sonucunun eğitim gördüğü yükseköğretim kurumunca tanınması, b) öğrencinin eğitim alma alanının bağımsız şekilde belirlenmesini (Azerbaycan Yükseköğretim, 28.09.2022) temel yön kabul eden Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 20 Nisan 2006 tarihinde "Yükseköğretim Kurumlarında Kredili Sistem İle Eğitimin Yapılmasına Dair Örnek Tüzük"ü hazırladı ve onayladı (ARTNA, Fond No: 2, Liste No:1, v.20).

2006-2007 eğitim-öğretim yılının Eylül ayından itibaren Eğitim Bakanlığı'nca onaylanan "Yükseköğretim Kurumlarında Kredili Sistem İle Eğitimin Yapılmasına Dair Örnek Tüzük"e uygun olarak ülkenin 10 yükseköğretim kurumunda birkaç alanda kredili sistemin tatbikine başlanmıştır. (ARTNA, Fond No: 2, Liste No:1, v. 10). 2010 yılından itibaren ülkenin tüm yükseköğretim kurumlarında kredili sisteme geçilmiştir.

Bologna Bildirgesi'nin maddelerinin uygulanması alanında görülecek işleri hızlandırmak amacıyla "Azerbaycan Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurumlarının Avrupa Yükseköğretim Alanına Entegrasyonu İle Bağlı Bazı Tedbirler Hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından 31 Ocak 2008 tarihli Kararname imzalanmıştır (Merdanov, 2012: 110). Söz konusu Kararname'ye göre UNESCO tarafından kabul edilen ilgili belgelere uygunlaştırılmış yükseköğretimin lisans kademesinde alanların (programların) yeni listesi yapılmış ve Bakanlar

Kurulu'nun 12 Ocak 2009 tarihli ve 8 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Yükseköğretimin Lisans, 2009, s.1356).

Bologna Süreci'nin temel hükümlerinden biri olan eğitimin kalitesinin yükseltilmesi sisteminin kurulması ve Avrupa "Eğitimin Kalitesinin Yönetilmesi" sistemine uygunlaştırılması ile bağlantılıdır. Yükseköğretimin kalitesinin değerlendirilmesini sağlamak amacıyla "Yüksek ve Ortaöğretim Kurumlarının Tasdik ve Akreditasyonuna Dair Tüzük", tasdik ve akreditasyonun yapılması için talep ve kriterler hazırlanarak onaylandı. Eğitim Bakanlığı'nda önce akreditasyon komisyonu ve akreditasyon şubesi oluşturuldu. 2010 yılına kadar 15 yükseköğretim kurumu akredite oldu.

Bologna Bildirgesi'ne uygun olarak yurt dışında yüksek öğrenim görmüş Azerbaycan vatandaşlarının ve Azerbaycan'da yaşayan yabancıların diplomalarının tanınması yönünde peş peşe tedbirler görülmekte; bu amaçla Eğitim Bakanlığı'nda daimi bir komisyon oluşturulmuştur (ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, v. 3-4).

Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu 24 Aralık 2013 tarihinde "Yükseköğretim Kurumlarının Lisans ve Yüksek Lisans Düzeylerinde Kredili Sistemle Eğitimin Yapılması Kuralları"nı (bundan sonra Kurallar) (Yükseköğretimin Lisans, 2013, s. 2764) onayladı. Kurallara göre kredili sistemin tatbiki, Azerbaycan'da faaliyette bulunan tüm yüksek ve ortaöğretim kurumlarına teşmil edilmektedir. (1.2)

Kurallarda eğitim-öğretim yılının iki dönemden (sonbahar ve ilkbahar) oluştuğu, yaz tatilinde 6 haftayı aşmayan bir yaz döneminin de düzenlenebileceği kaydedilmektedir. (3.2.1) Bir dönem için 30 kredi belirlenir. (3.2.2) Alanın (dalın) eğitim süresine bağlı olarak öğrencilere lisans döneminde 240-300 kredi (tıp alanında 300-360 kredi), yüksek lisans döneminde eğitimin normatif süresi 1,5 yıl olduğu durumda 90, 2 yıl olması durumunda ise 120 kredi olarak belirlenir. Başarılı öğrencilere ek ödemedir bulunmadan, tekrar dersi olanlara ise ücretli şekilde bu Kuralların 3.2.8. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, her dönemde toplam 8 krediyi aşmamak şartıyla ders(ler) seçme izni verilir. (3.2.3) [2, s. 2768] Kredileri kazanamayan öğrenci, söz konusu dersten tekrara kalır. Ders tekrarı olan öğrenci bu ders(ler) için sınava girmek veya ders(ler)i dinlemek için derslere katılmak zorunda kalır (Yükseköğretim Kurumlarında, 2009, s. 3).

Kredili sistemin üstünlüklerine gelindiğinde, bu sistemde eğitim gören bir öğrenci gördüğü eğitime dair belgelerini kredili sistemin uygulandığı herhangi bir ülkenin üniversitelerine takdim ettiğinde hiçbir zorlukla karşılaşmaz. Çünkü kredili sistem, ortak eğitim alanı demektir. Aynı şekilde lisans basamağını tamamlayanın alacağı temel öğretim belgeleri (diploma ve diploma eki) uluslararası standartlara uygun hazırlanır. Öğrenci zorunlu dersler dışındaki dersleri ve öğretmenleri seçme konusunda özgürdür. Eğitimin kalitesi ve öğretmenlerin faaliyetine dair öğrenci fikir bildirmekte serbesttir ve fikri üniversite tarafından dikkate alınır (Mecidov K., 7 Mart 2008).

Kredili sistemin aşağıdaki avantajları caziptir:

1. Eğitim işine öğrencinin katılımı;
2. Başarısız olunan dersleri yeniden alma zorunluluğu;

3. Seminer ve derslerin aynı öğretmen tarafından yürütülmesinin zorunlu kılınması (bu ilke öğrencinin konuya daha iyi hâkim olması için ortam hazırlar);
4. Öğretmen ve öğrencinin yurt dışındaki deneyimi öğrenmesi açısından ortam hazırlaması;
5. Öğretimin belirlenmiş süreden önce tamamlanma imkanının bulunması vs. (Mehrabov, 2013: 260-261).

Kredili sisteme geçiş, yükseköğretimin sadece biçiminde değil, mahiyetinde de köklü değişiklikleri zorunlu kılar. Öğrencilerin rolü bu süreçte önemli ölçüde artmaktadır. Genel anlamda yükseköğretimin felsefesi tam anlamıyla değişerek daha çok son ürüne yönelmektedir. Bu, öğretimin kalitesinin artmasını ve daha planlı olmasını teşvik etmektedir. Seçme imkânları artmış olan öğrenci, seçtiği alanla ilgili derslerin ve derse giren öğretmenin seçiminde büyük imkanlar elde etmektedir. Bu aynı zamanda öğretmenin sorumluluğunu artırmakta ve kalitenin yükselmesine neden olmaktadır. Ancak bu, söz konusu sürecin körü körüne devam ettiği anlamına gelmez. Her bir alanla ilgili zorunlu-seçmeli ve seçmeli derslerin tam listesinin yanı sıra bu derslerin zorunluluk sıralaması ve karşılıklı bağımlılık özellikleri müfredata yansıtılarak önceden öğrenciye takdim edilir (Azerbaycan Yükseköğretim, 28.09.2022).

Bologna Bildirgesi'nin temel hükümlerinden biri öğrencilere Diploma Eki'nin verilmesidir. Bununla ilgili olarak Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu ve UNESCO/CEPES'in oluşturduğu çalışma grubu tarafından kaydedilen belgenin örneği belirlenmiş, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bu sürece katıldığını dikkate alarak söz konusu belge temelinde "Yükseköğretim'e Dair (Lisans/Yüksek Lisans) Diploma Eki Örneği" hazırlanmıştır (ARTNA, Fond № 2, siyahı №1, v. 48). Diploma eki Avrupa Yükseköğretim Alanı'na dahil olan ülkelerin her birinin yükseköğretim kurumunun mezununa diplomayla birlikte verilen bir belgedir.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bologna Süreci'ne katılmasından sonra geçen 2005-2013 yılları sonuçları, eğitimde yeni teknolojilerin uygulanması, internet kaynaklarının kullanımı, öğrencilerin serbest hazırlığının yanı sıra kazandıkları teorik bilgileri pratiğe yansıtabilme becerisine ivme kazandırdığını, yükseköğretim görenlerin imkânlarını okuduğu eğitim kurumu ile sınırlandırmadığını, hareketliliği artırarak dünyanın bu sürece katılan herhangi bir ülkesinde eğitimini sürdürme imkânı sunduğunu, öğrencinin ilmini, dünyagörüşünü ve arkadaş ağını genişlettiğini, Azerbaycan'dan binlerce öğrencinin Avrupa'nın farklı üniversitelerinde değişim programlarına katılarak büyük deneyim kazandığını ve çağdaş bilgi elde ettiğini göstermiştir.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bologna Süreci'ne katılması, Azerbaycan yükseköğretiminde yenilenme, çağdaş sosyo-ekonomik ortamın taleplerine uygunlaşma ve genel anlamda eğitimin felsefesinin değişmesine ivme kazandırmış; Azerbaycan'ın her bir yükseköğretim kurumunun Avrupa alanında yükseköğretim öznesi görevi görmesi için bir ortam yaratmıştır.

4. SONUÇ

Araştırmalar, Azerbaycan'da Bologna Süreci'nin hükümlerinin yaşama geçirilmesinde, özellikle de kredili sistemin uygulanmasında eksiklik ve sorunların mevcut olduğunu göstermektedir. Bologna Süreci'nin özellikle de kredili sistemin gereklerini karşılayan öğretmen eğitiminin yanı sıra, onların çalışmalarının değerlendirilmesinde ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Yükseköğretim okulları Bologna Süreci'ne aktif şekilde katıldıklarını bildirirler de, kullanılan müfredatın tahili, alanlara göre uzman yetiştirme işinde muhteva olarak eskimiş ders kitaplarının kullanıldığını

göstermektedir. Bologna Süreci'nin, özellikle de kredili sistemin öğrencilere öğretmen seçme ve faaliyetlerini değerlendirme ile ilgili verdiği imkânlardan yeteri kadar yararlanılmamaktadır.

Eğitimin kredili sistem ile yapılması sırasında öğrencilerin dönem boyunca faaliyetlerini değerlendirmek için seminerler, pratik meşgalelerin yanı sıra ara sınav ve yazılı yoklamaların yapılması planlanmaktadır. Ancak gözlemler bazı yükseköğretim okullarında ara sınavların yapılması ve serbest çalışma ödevlerinin yerine getirilmesinde formalitenin hüküm sürdüğünü göstermektedir. Bazı durumlarda üniversitelerde alan üzerine eğitim programlarının doğru uygulanmadığı, bazen dönem boyunca 30'dan fazla kredinin toplanmasının zorunlu hale getirildiği ve bu durumun ek ödenek talebine neden olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okutulan derslerin benimseme düzeyini belirleyen verimli izleme mekanizmasının bulunmaması nedeniyle bilgilerin değerlendirilmesinde subjektifliğe yol verilmektedir.

Bologna Süreci'ne katılma anlaşmasını imzaladıktan sonra üniversitelerimizde Bologna Süreci'nin talepleri doğrultusunda bazı adımlar atılsa da, bu iş sistemli ve kompleks projeler şeklinde icra edilmemiş, bilimsel açıdan düşünülmüş projeler yapılmamış ve süreç izlenilmemiştir. Bu nedenlerle Bologna Süreci'nde ciddi başarılar elde edilememiştir. Günümüze kadar üniversitelerimiz uluslararası akreditasyonu geçemediğinden diplomamız Avrupa eğitim alanında tanınmamaktadır. Temel sorun, Bakanlığın bu işleri köklü şekilde projelendirememesi, ülkede Bologna Süreci felsefesini ve onun gerçekleştirilme mekanizmasını bilen elemanların azlığı ve bu reformun gerekli şekilde finanse edilmemesidir.

Bologna Süreci, yükseköğretim kurumlarının özerklik statüsü kazanmasında da önemli bir role sahip olsa da Azerbaycan yükseköğretim kurumları mevcut yasalara göre eğitimin metodolojisi, muhtevası ve birçok diğer alanda özerklik statüsüne sahiptir. Fakat bu reel özerklik değildir. Burada Bakanlık tarafından onaylanmış ve devlet standartlarına uygun müfredatların hazırlanması zorunludur. Tekçe bu etken yükseköğretim kurumlarına kendi mezunlarına yalnızca Azerbaycan Cumhuriyeti arazisinde tanınan örnek devlet diploması verme imkanı tanımaktadır. Dikkat etmemiz gereken husulardan biri de şudur ki, yüksek ihtisas eğitiminin devlet standartları yükseköğretim kurumlarının bilimsel-metodik şuraları tarafından hazırlanmaktadır. Ancak yüksek ihtisas kazandırabilecek eğitim programları, devlet standartlarına göre düzenlenmekte ve Bakanlık tarafından onaylanmaktadır. Yeteri kadar sert kuralları olan eğitim süreci ülkedeki yükseköğretim kurumlarının yurt dışındaki yükseköğretim kurumları ile iş birliğinde zorluklara neden olmaktadır. Bu da ortak müfredatların gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Bologna Süreci'nin temel ilkelerinden biri de kalitedir. Bu kaliteye ulaşmak için üniversitelere özerklik ve serbestlik verilmeli, standart eğitim planı olmamalıdır. Örneğin, bilgisayar bilimleri alanında sık sık yenilikler yaşanmakta ve bu yeniliklerin eğitimi ile ilgili eğitim planında hiçbir şey bulunmamaktadır. Bu durumda söz konusu yenilikler öğrencilere ya ulaştırılmamakta ya da geç ulaştırılmaktadır. Oysaki eğitim programı dinamik olmalıdır. Bologna Süreci'nin de temel ilkelerinden biri standartlaştırmadan uzak durmaktır. Süreçte herhangi bir dersin belirlenmiş kredisi bulunmamaktadır. Lakin bu noktaya o kadar da dikkat edilmemektedir. Bu yüzden de birçok eksiklik bulunmaktadır. Bologna Süreci, Azerbaycan'da kredili sistemin uygulanması dışında eğitimin kalitesini etkileyecek ciddi anlamda köklü değişiklikler getirmemiştir.

Günümüzde Azerbaycan'ın diplomaları Avrupa'da neredeyse tanınmamaktadır. Bunun nedeni, Azerbaycan'da Avrupa eğitimine entegrasyonla ilgili gelişim programının bulunmamasıdır. Diğer sorun ise üniversitelerin yönetilmesidir; yükseköğretim kurumlarında öğretmen-öğrenci oranının düşük olması, piyasada ihtiyaç bulunmayan mesleklere eleman yetiştirmekle meşgul

olan fakültelerin faaliyette bulunması, yükseköğretim okullarımızın uluslararası ilişkilerinin, yabancı üniversitelerle iş birliğinin tecrübe değişiminin düşük olması ve diğer sorunlar hala devam etmektedir.

Bologna Süreci'nde zaruri noktalardan biri, ortak alana dahil olan ülkelerin ve bu ülkelerin yükseköğretim kurumlarının karşılıklı olarak yüksek eğitim alanlarının, derecelerinin ve eğitim dönem ve aşamalarının, diğer zorunlu belgelerin tanınmasıdır. Lakin bu alanda kısmi ilerlemelere rağmen ortak yükseköğretim alanına dahil olan Avrupa yükseköğretim kurumlarının yüksek eğitim alanları ve belgelerinin karşılıklı olarak tanınmaları sürecinde karşılaşılan sorunlar tam olarak çözülmemiştir.

KAYNAKÇA

Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Genel Müdürlüğü'nün 2006/2007-ci eğitim-öğretim Yılında Yükseköğretim Alanında Görülen İşler, Sorunlar ve Çözüm Yollarına Dair Arayışı. ARTNA, Fond No: 2, Liste No:1, Muhafaza birimi No: 56, Varak -1-24.

Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı'nın 3 Nisan 2007-ci yıl Tarihli Kurul Kararının İcrasına Dair. ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, Muhafaza birimi No: 237, Paket No: 62, Varak- 1-355.

Lisans Eğitimini Muhtevası ve Düzeyi İçin Asgari Devlet Taleplerinin (Alan Üzre Yükseköğretimin Devlet Standartının) Yapısının Tasdikine Dair. ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, Muhafaza birimi No: 200-202, Varak-1-314.

Azerbaycan Yükseköğretim Sisteminde Öğrenci Hareketliliğinin Temelleri. 28.09.2022. <https://ilkxeber.org/news.php?id=5422>

Bologna Deklarasyonu İle İlgili Tedbirler Planının Tasdikine Dair ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, Muhafaza birimi No: 196-199, Varak-1-87.

Bologna Süreci Çerçevesinde Yükseköğretim Alanında Yapılan Reformlara Dair Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Milli Raporu (2007-2009-cu yıllar üzre). ARTNA, Fond No: 2, Liste No: 1, Muhafaza birimi No: 207, Varak-1-38.

Diploma əlavənin nümunəsinin təsdiqi barədə. ARTNA, Fond № 2, siyahı №1, saxlanma vahidi №28, bağlama № 74, Varak- 1-55.

Mahmudov, M. (2008). *Boloniya prosesi ve Azerbaycan. I hissə*. ADPU-nun Matbaası.

Mehrabov A. (2013). *Tahsilin modernləşdirilməsinin aktual problemləri*. Bakü: Mütercim.

Mecidov K. (2008). Boloniya prosesi və Azərbaycanın ali məktəblərində kredit sisteminin tətbiqi. *Azərbaycan müəllimi gaz.*, 7 Mart 2008, No: 9

Merdanov M.C. (2006). *Azərbaycanın tahsili dünən, bu gün, sabah*. Bakü: Tahsil.

Merdanov M. (2012). *Azərbaycan tahsil tarixi*. IV cild. (Müstəgillik illərində ali təhsil). Bakü: Tahsil.

Pirmemmedov İ., & Ağamalyev R. (2024). *Avropa ali təhsil sisteminin inkişaf tendensiyaları*. Bakü: Çəşioğlu.

Yükseköğretim Kurumlarında Kredili Sistem İle Eğitimin Yapılmasına Dair Örnek Tüzüğün Tasitiğiyle İlgili. Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığının Arşivi (ARTNA), Fond No: 2, liste No:1, Muhafaza birimi No: 200-202, Paket No: 64, varak- 1-25.

“Yükseköğretim Kurumlarında Lisans ve Yüksek Lisans Kademelerinde Kredili Sistem İle Eğitimin Yapılması Kuralları”. Azerbaycan Respublikasının Ganunvericilik Toplusu. – Bakü: Ganun, 2013, - No: 12, s. 2819.

“Yükseköğretimin Lisans Kademesi Alanlarının (Müfredatının) Tasnifi”nin Onaylanmasına Dair. Azerbaycan Respublikasının Ganunvericilik Toplusu. Bakü: Nəşr Yeri, 2009, No: 4, s. 2395.

Yükseköğretim Kurumlarında Kredili Sistemle Eğitimin Yapılmasına Dair Örnek Tüzük. Bakü: Tahsil, 2009, s. 5.